

Міжнародні та національні стандарти адвокатської (юридичної) діяльності

В'ячеслав КУЗЬМУК,
адвокат, керуючий партнер
компанії «Юридичний радник»

Враховуючи більш ніж 20-річний шлях новітньої історії України та розвитку української адвокатури як незалежної, кваліфікованої та суспільно важливої інституції держави, вважаю питання дотримання та виконання міжнародних та національних стандартів, правил поведінки та етики адвокатів (юристів) при здійсненні професійної діяльності основною передумовою процесу інтеграції юридичної спільноти нашої країни до міжнародної спільноти юристів.

Основні документи та їх вимоги

З огляду на основні та найбільш значущі або відомі документи, які регламентують міжнародні та національні стандарти, правила поведінки та етики адвокатів (юристів), зазначу їх градацію за основними видами та групами:

1. Зовнішні:

а) загальні міжнародні стандарти: Загальна декларація прав людини (Генеральна асамблея (ГА) ООН, 10.12.1948); Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ГА ООН, 16.12.1966); Основні принципи, що стосуються ролі юристів (8-й Конгрес ООН, 27.08 – 07.09.1990);

б) європейські стандарти: Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рада Європи, 04.11.1950, Україна приєдналася з 17.07.1997); рекомендація №R(2000)21 Комітету міністрів Ради Європи про свободу професійної діяльності правника (25.10.2000); директиви Ради Європи та Європарламенту «Про полег-

шення надання юридичних послуг» (1977), «Про визнання дипломів» (1988), «Про відкриття адвокатської практики» (1998);

в) стандарти професійних асоціацій: кодекс поведінки європейських адвокатів (прийнятий Радою адвокатських асоціацій та правничих товариств Європи (CCBE) 28.10.1988); стандарти незалежності юридичної професії (Міжнародна асоціація юристів (ІВА), вересень 1990); Генеральні принципи етики адвокатів МАЮ (правління МАЮ, 1995); методичні рекомендації для навчання і підготовки фахівців у галузі права (МАЮ, листопад 2011); Резолюція про верховенство права (Рада МАЮ, вересень 2005); правила поведінки та кодекси етики адвокатських (правничих) асоціацій іноземних країн;

г) міжнародні угоди, учасником (сторонаю) яких є Україна: угода про асоціацію між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами (Брюссель, 27.06.2014, ратифікована Україною та ЄС 16.09.2014).

2. Внутрішні: Конституція України; Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»; правила адвокатської етики (затверджені установчим з'їздом адвокатів України 17.11.2012); Закон України «Про безоплатну правову допомогу»; стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі (затверджені наказом Міністерства юстиції України №386/5 25.02.2014).

– дотримання високих вимог до належної освіти та кваліфікаційної підготовки адвокатів;

– дотримання вимоги про застосування та дотримання адвокатами (юристами) правил професійної поведінки та етики;

– визначення прав та обов'язків адвокатів;

– визначення правил відносин між адвокатом та клієнтом, доступу до правової допомоги та захисту прав клієнта;

– доступ до правосуддя та доступність юридичних послуг;

– самоуправління адвокатів, участь у професійних асоціаціях та співробітництво з адвокатами (юристами) інших країн;

– питання моральної та дисциплінарної відповідальності;

– страхування професійної діяльності та гонорарна політика;

– питання конфіденційності тощо.

Хотілося б процитувати лише декілька цікавих норм з Кодексу поведінки європейських адвокатів: «Порада, отримана клієнтом від адвоката, втрачає сенс, якщо останній дав її, керуючись міркуваннями власної користі...» (п.2.1.2 Кодексу), або «Довіра у стосунках між адвокатом і клієнтом може виникнути лише в разі відсутності у останнього сумнівів щодо порядності, чесності та добросовісності адвоката» (п.2.2 Кодексу), або «Адвокат завжди зобов'язаний належним чином дотримуватися принципу чесного ведення справи. Наприклад, адвокат не повинен вступати в контакт з суддею без попереднього повідомлення

менталіти норм та вимог цієї Угоди, хочу зупинити увагу читачів «Юридичної газети» на статті та додатки цієї Угоди, що стосуються надання правових послуг, а саме розділ III «Юстиція, свобода та безпека», ст.101, 102 та додатки XVI-A, XVI-B, XVI-C та XVI-F.

У п.2 ст.101 (Постачання договірних послуг) Угоди про асоціацію визначено: «Для кожного сектора з перерахованих нижче кожна Сторона дозволяє надання послуг на своїй території постачальниками договірних послуг іншої Сторони відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та у Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо постачальників договірних послуг і незалежних фахівців: а) Юридичні послуги».

У п.2 ст.102 (Незалежні фахівці) названого документу зазначено: «Для кожного сектора з перерахованих нижче Сторони дозволяють надавати послуги на їхній території незалежним фахівцям іншої Сторони відповідно до умов, визначених у пункті 3 цієї статті та Додатках XVI-C та XVI-F до цієї Угоди щодо застережень про постачальників договірних послуг і незалежних фахівців: а) Юридичні послуги».

У п.3 цієї статті встановлені загальні кваліфікаційні вимоги до постачальників договірних послуг, зокрема:

1) диплом про вищу освіту або кваліфікацію, що підтверджує знання належного рівня; та

2) професійна кваліфікація відповідно до вимог для здійснення діяльності відповідно до законів, підзаконних актів та законодавчих вимог Сторони, на території якої надаються послуги.

При цьому вказано, що якщо ступінь або кваліфікацію не було отримано на території Сторони, де надається послуга, Сторона може самостійно оцінити, чи є диплом еквівалентним диплому про вищу освіту, який вимагається на її території.

Далі в ст.2 встановлені застереження, які визначені у додатках XVI-A, XVI-B та XVI-C (загальні застереження та окремі застереження країн ЄС) та XVI-F (застереження України) до цієї Угоди. Слід відзначити, що обмежень щодо здійснення юридичних послуг на нашій території юристами держав-учасників Угоди про асоціацію немає. У разі ж, якщо незалежний фахівець з України надаватиме юридичні послуги на території держави-учасника Угоди, потрібно уважно вивчити названі додатки, оскільки в них є конкретні застереження та вимоги як ЄС, так і кожної країни, що входить до його складу.

Угода про асоціацію дозволяє адвокатам (юристам) здійснювати практику в країнах-учасниках з урахуванням застережень

Узагальнюючи вимоги загальних стандартів та правил, можна визначити їх основні положення, серед яких:

– дотримання принципів законності, верховенства права, захисту прав та свобод людини;

– дотримання принципу прозорості та публічності;

– дотримання вимог щодо антикорупційності при наданні послуг;

– дотримання загальних принципів свободи та незалежності здійснення адвокатської (юридичної) діяльності;

адвоката протилежної сторони або пред'являти судді будь-які предмети або документи, не попередивши заздалегідь адвоката іншої сторони» (п.4.2 Кодексу).

Положення Угоди про асоціацію з ЄС

Враховуючи, що Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами було ратифіковано Україною та ЄС 16.09.2014, та той факт, що уряд України оголосив про початок імплементації